

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (čtvrtého senátu)

17. prosince 2015 *

„Řízení o předběžné otázce — Sociální politika — Směrnice 2006/54/ES — Rovné zacházení pro muže a ženy v oblasti zaměstnání a povolání — Diskriminační propuštění — Článek 18 — Náhrada nebo vyrovnání skutečně utrpěné škody — Odrazující povaha — Článek 25 — Sankce — Represivní náhrada škody“

Ve věci C-407/14,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Juzgado de lo Social n° 1 de Córdoba (soud pro pracovněprávní spory č. 1 v Córdoba, Španělsko) ze dne 1. srpna 2014, došlým Soudnímu dvoru dne 27. srpna 2014, v řízení

María Auxiliadora Arjona Camacho

proti

Securitas Seguridad España SA,

SOUDNÍ DVŮR (čtvrtý senát),

ve složení L. Bay Larsen, předseda třetího senátu, vykonávající funkci předsedy čtvrtého senátu, J. Malenovský, M. Safjan (zpravodaj), A. Prechal a K. Jürimäe, soudci,

generální advokát: P. Mengozzi,

vedoucí soudní kanceláře: A. Calot Escobar,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za M. A. Arjona Camacho R. Alcaide Arandou, abogado,
- za španělskou vládu L. Banciella Rodríguez-Miñónem a A. Rubio González Alejandrem, jako zmocněnci,
- za polskou vládu B. Majczynou, jako zmocněncem,
- za vládu Spojeného království J. Kraehling, jako zmocněnkyní, ve spolupráci s A. Batesem, barrister,
- za Evropskou komisi D. Roussanovem a E. Adsera Ribera, jako zmocněnci,

* Jednací jazyk: španělština.

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 3. září 2015,
vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článku 18 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/54/ES ze dne 5. července 2006 o zavedení zásady rovných příležitostí a rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti zaměstnání a povolání (Úř. věst. L 204, s. 23).
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi M. A. Arjona Camacho a Securitas Seguridad España SA (dále jen „Securitas Seguridad España“) ve věci přiznání represivní náhrady škody M. A. Arjona Camacho v důsledku jejího propuštění představujícího diskriminaci na základě pohlaví.

Právní rámec

Unijní právo

Směrnice 76/207/EHS

- 3 Článek 6 směrnice Rady 76/207/EHS ze dne 9. února 1976 o zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy, pokud jde o přístup k zaměstnání, odbornému vzdělávání a postupu v zaměstnání a o pracovní podmínky (Úř. věst. L 39, s. 40; Zvl. vyd. 05/01, s. 187), v původním znění stanovil:

„Členské státy zavedou do svého právního řádu nezbytná opatření, aby umožnily každé osobě, která se cítí poškozena nedodržáním zásady rovného zacházení ve smyslu článků 3, 4 a 5, domáhat se nápravy soudní cestou případně poté, co se obrátila na jiné příslušné orgány.“

- 4 Směrnice 76/207 byla změněna směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2002/73/ES ze dne 23. září 2002 (Úř. věst. L 269, s. 15; Zvl. vyd. 05/04, s. 255). Bod 18 odůvodnění směrnice 2002/73 zní takto:

„Soudní dvůr rozhodl, že ze zásady rovného zacházení, má-li být účinná, vyplývá, že kdykoliv je porušena, musí náhrada poskytovaná diskriminovanému zaměstnanci odpovídat utrpěné škodě. Navíc upřesnil, že stanovení horní hranice předem může zabránit účinné náhradě a že není dovoleno vyloučit poskytování úroků při nahrazování utrpěné škody.“

- 5 Článek 6 směrnice 76/207 byl změněn směrnicí 2002/73 následovně:

„1. Členské státy zajišťují, aby soudní nebo správní řízení, včetně, považují-li to za vhodné, dohodovacích řízení, směřující k dodržování povinností podle této směrnice byla dostupná všem osobám, které se cítí poškozeny nedodržováním zásady rovného zacházení, i když vztahy, ve kterých mělo dojít k diskriminaci, již skončily.

2. Členské státy zavedou do svého právního řádu nezbytná opatření, aby způsoby, které stanoví, zajistily skutečnou a účinnou náhradu nebo vyrovnání škody, kterou utrpěla osoba poškozená v důsledku diskriminace odporující článku 3 způsobem, který je odrazující a přiměřený utrpěné škodě; taková náhrada nebo vyrovnání nesmějí být omezeny stanovením horní hranice předem, s výjimkou případů, kdy zaměstnavatel může prokázat, že jediná škoda utrpěná žadatelem v důsledku diskriminace ve smyslu této směrnice je odmítnutí vzít v úvahu jeho žádost o zaměstnání.

[...]“

- 6 Směrnice 2002/73 doplnila do směrnice 76/207 rovněž článek 8d, který zní takto:

„Členské státy stanoví systém sankcí za porušování vnitrostátních předpisů přijatých k provedení této směrnice a přijmou všechna opatření nezbytná k zajištění jejich uplatňování.

Tyto sankce, které mohou zahrnovat náhradu škody poškozenému, musí být účinné, přiměřené a odrazující. Členské státy oznámí tyto předpisy Komisi nejpozději do 5. října 2005 a co nejdříve veškeré následné změny, které se jich budou týkat.“

- 7 Podle čl. 34 odst. 1 směrnice 2006/54 zrušila tato směrnice směrnicí 76/207 s účinkem od 15. srpna 2009.

Směrnice 2006/54

- 8 Body 1, 33 a 35 odůvodnění směrnice 2006/54 znějí takto:

„(1) Směrnice [...] 76/207[...] a směrnice Rady 86/378/EHS ze dne 24. července 1986 o zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy v systémech sociálního zabezpečení pracovníků [Úř. věst. L 225, s. 40] byly podstatným způsobem změněny. [...] Jelikož se v uvedených směrnicích nyní provádějí další změny, měly by být uvedené směrnice v zájmu srozumitelnosti přepracovány sloučením hlavních předpisů v této oblasti a některých nových prvků vyplývajících z judikatury Soudního dvora [...]

[...]

(33) Soudní dvůr jasně potvrdil, že ze zásady rovného zacházení, má-li být účinná, vyplývá, že náhrada poskytovaná za jakékoli porušení musí odpovídat utrpěné škodě. Proto je vhodné vyloučit stanovení jakékoli horní hranice pro takovou náhradu předem, kromě případů, kdy zaměstnavatel může dokázat, že jediná újma vzniklá uchazeči či uchazečce o zaměstnání v důsledku diskriminace ve smyslu této směrnice spočívá v odmítnutí posoudit jeho/její žádost o zaměstnání.

[...]

(35) Členské státy by měly stanovit účinné, přiměřené a odrazující sankce pro případy porušení povinností vyplývajících z této směrnice.“

- 9 Článek 1 této směrnice stanoví:

„Účelem této směrnice je zajistit zavedení zásady rovných příležitostí a rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti zaměstnání a povolání.

Obsahuje proto ustanovení k provádění zásady rovného zacházení, pokud jde o:

[...]

b) pracovní podmínky, včetně odměny;

[...]

Rovněž obsahuje ustanovení k zajištění účinnějšího provádění této zásady prostřednictvím zavedení příslušných postupů.“

- 10 Článek 14 uvedené směrnice, nadepsaný „Zákaz diskriminace“, v odstavci 1 písm. c) stanoví:

„Ve veřejném i soukromém sektoru, včetně veřejnoprávních subjektů, nesmí docházet k přímé nebo nepřímé diskriminaci na základě pohlaví, pokud jde o:

[...]

- c) podmínky zaměstnání a pracovní podmínky, včetně podmínek propouštění, jakož i odměňování podle článku [157 SFEU]“.

- 11 Článek 18 téže směrnice, nadepsaný „Náhrada nebo vyrovnání“, stanoví:

„Členské státy zavedou do svého právního řádu nezbytná opatření pro zajištění skutečné a účinné náhrady nebo vyrovnání škody, jak stanoví členské státy, kterou utrpěla osoba poškozená v důsledku diskriminace na základě pohlaví, a to způsobem, který je odrazující a přiměřený utrpěné škodě. Taková náhrada nebo vyrovnání nesmějí být omezeny stanovením horní hranice předem, s výjimkou případů, kdy zaměstnavatel může prokázat, že jediná škoda utrpěná žadatelem v důsledku diskriminace ve smyslu této směrnice je odmítnutí vzít v úvahu jeho žádost o zaměstnání.“

- 12 Článek 25 směrnice 2006/54, nadepsaný „Sankce“, zní následovně:

„Členské státy stanoví systém sankcí za porušování vnitrostátních předpisů přijatých k provedení této směrnice a přijmou všechna opatření nezbytná k zajištění jejich uplatňování. Tyto sankce, které mohou zahrnovat náhradu škody poškozenému, musí být účinné, přiměřené a odrazující. Členské státy oznámí tyto předpisy Komisi do 5. října 2005 a neprodleně jí oznámí veškeré následné změny, které se jich týkají.“

- 13 Článek 27 této směrnice, nadepsaný „Minimální požadavky“, v odstavci 1 stanoví:

„Členské státy mohou zavést nebo zachovat ustanovení, která poskytují vyšší ochranu zásady rovného zacházení než ustanovení této směrnice.“

Španělské právo

- 14 Článek 10 zákona 3/2007 o skutečné rovnosti mužů a žen (Ley orgánica 3/2007 para la igualdad efectiva de mujeres y hombres) ze dne 22. března 2007 (BOE č. 71, ze dne 23. března 2007, s. 12611), nadepsaný „Právní důsledky diskriminačních jednání“, stanoví:

„Právní úkony a smluvní ujednání, které představují nebo způsobují diskriminaci na základě pohlaví, se považují za neplatné a neúčinné a vedou ke vzniku odpovědnosti [jejich původce] prostřednictvím systému vyrovnání nebo náhrad, které jsou skutečné, účinné a přiměřené utrpěné škodě, jakož i případně prostřednictvím účinného a odrazujícího systému sankcí, který vede k předcházení diskriminačním jednáním.“

- 15 Článek 183 zákona 36/2011 o soudnictví v sociálních věcech (Ley 36/2011, reguladora de la jurisdicción social) ze dne 10. října 2011 (BOE č. 245, ze dne 11. října 2011, s. 106584), nadepsaný „Náhrada“, v odstavcích 1 a 2 stanoví:

„1. Pokud je rozsudkem prohlášeno, že došlo k porušení, soud rozhodne o výši náhrady, která případně náleží žalobci v důsledku utrpěné diskriminace nebo jiného porušení jeho základních práv a veřejných svobod, a to v závislosti jak na nemajetkové újmě spojené s porušením základního práva, tak na další škodě či újmě z toho vyplývající.“

2. Soud rozhodne o výši náhrady škody, kterou určí na základě přiměřenosti, jestliže se její obtížné nebo nákladné prokázat její přesnou výši, tak aby dostatečně odškodnil oběť a uvedl ji v co největším možném rozsahu do situace před vznikem porušení a přispěl k cíli předcházet vzniku škody.“

Spor v původním řízení a předběžná otázka

- 16 Dne 1. července 2012 Securitas Seguridad España zaměstnala M. A. Arjona Camacho na plný pracovní úvazek jako bezpečnostní strážkyni v diagnostickém ústavu pro mládež v Córdobě (Španělsko). Dne 24. dubna 2014 byla M. A. Arjona Camacho propuštěna.
- 17 M. A. Arjona Camacho, jež nesouhlasila se svým propuštěním, podala dne 6. května 2014 k mediálnímu, rozhodčímu a smířčímu středisku v Córdobě návrh na smír se svým zaměstnavatelem. Pokus o smír nebyl úspěšný.
- 18 Dne 26. května 2014 podala M. A. Arjona Camacho k Juzgado de lo Social n° 1 de Córdoba (soud pro pracovněprávní spory č. 1 v Córdobě) žalobu, kterou napadla své propuštění, přičemž tvrdila, že toto propuštění musí být prohlášeno za neplatné.
- 19 V této souvislosti M. A. Arjona Camacho především tvrdila, že její propuštění představuje zejména diskriminaci na základě pohlaví. Navrhla, aby jí byla přiznána náhrada škody ve výši 6 000 eur z důvodu utrpěné škody.
- 20 Předkládající soud uvádí, že není pochyb o tom, že propuštění M. A. Arjony Camacho představuje diskriminaci na základě pohlaví a že v rozsudku, který v návaznosti na odpověď Soudního dvora vyhlásí, budou uvedeny důkazy, na kterých toto zjištění spočívá.
- 21 Předkládající soud dodává, že v rozsudku, který vydá, budou uvedeny rovněž důvody, proč má za to, že částka 3 000 eur z důvodu náhrady škody stačí k plné náhradě újmy, kterou M. A. Arjona Camacho utrpěla v důsledku propuštění na základě pohlaví.
- 22 Předkládající soud si nicméně klade otázku, zda na základě článku 18 směrnice 2006/54, podle kterého musí být škoda vyrovnána nebo napravena způsobem, který je odrazující, musí M. A. Arjona Camacho přiznat náhradu škody, která jde nad rámec plné náhrady újmy, kterou utrpěla, ve formě represivní náhrady škody, aby sloužila jako příklad pro jejího bývalého zaměstnavatele i pro ostatní.
- 23 Předkládající soud upřesňuje, že pojem „represivní náhrada škody“ ve španělském právu neexistuje.
- 24 Za těchto podmínek se Juzgado de lo Social n° 1 de Córdoba (soud pro pracovněprávní spory č. 1 v Córdobě) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:
- „Lze článek 18 směrnice 2006/54 v rozsahu, v němž u náhrady škody způsobené oběti diskriminace na základě pohlaví stanoví odrazující charakter (vedle charakteru skutečného, účinného a přiměřeného utrpěné škodě), vykládat v tom smyslu, že umožňuje vnitrostátnímu soudu uložit dodatečnou přiměřenou represivní náhradu – tedy dodatečnou náhradu škody, která navzdory tomu, že přesahuje plnou náhradu skutečné škody a újmy utrpěné obětí, slouží jako příklad pro ostatní (vedle samotného původce škody), ale za předpokladu, že tato částka zůstává v přiměřených mezích – i když je tato podoba represivní náhrady cizí právní tradici vnitrostátního soudu?“

K předběžné otázce

- 25 Podstatou otázky předkládajícího soudu je, zda musí být článek 18 směrnice 2006/54 vykládán v tom smyslu, že aby škoda, kterou utrpěla osoba poškozená v důsledku diskriminace na základě pohlaví, byla skutečně a účinně nahrazena nebo vyrovnána způsobem, který je odrazující, musí být této osobě přiznána nad rámec náhrady škody z důvodu vyrovnání i represivní náhrada škody.
- 26 Podle uvedeného článku 18 zavedou členské státy do svého právního řádu nezbytná opatření pro zajištění skutečné a účinné náhrady nebo vyrovnání škody, jak stanoví členské státy, kterou utrpěla osoba poškozená v důsledku diskriminace na základě pohlaví, a to způsobem, který je odrazující a přiměřený utrpěné škodě, přičemž toto vyrovnání nesmí být omezeno stanovením horní hranice předem, s výjimkou případu odmítnutí vzít v úvahu žádost o zaměstnání.
- 27 Uvedené ustanovení přebírá znění čl. 6 odst. 2 směrnice 76/207, ve znění směrnice 2002/73.
- 28 Jak přitom vyplývá z bodu 18 odůvodnění směrnice 2002/73, tato směrnice změnila článek 6 směrnice 76/207 proto, aby zohlednila judikaturu Soudního dvora, a zejména rozsudky Marshall (C-271/91, EU:C:1993:335) a Draehmpaehl (C-180/95, EU:C:1997:208).
- 29 K tomu je třeba připomenout, že Soudní dvůr v rámci výkladu článku 6 směrnice 76/207, která byla zrušena a nahrazena směrnicí 2006/54, uvedl, že členské státy mají povinnost zavést do svého právního řádu nezbytná opatření, aby umožnily každé osobě, která se cítí poškozena diskriminací, která je v rozporu s uvedenou směrnicí, domáhat se nápravy soudní cestou. Taková povinnost předpokládá, že dotyčná opatření jsou dostatečně účinná pro dosažení cíle sledovaného směrnicí 76/207 a že se jich dotčené osoby mohou účinně dovolávat před vnitrostátními soudy (viz rozsudky Marshall, C-271/91, EU:C:1993:335, bod 22, a Paquay, C-460/06, EU:C:2007:601, bod 43).
- 30 Podle judikatury Soudního dvora neukládá uvedený článek 6 členským státům přijmout určité opatření pro případ porušení zákazu diskriminace, nýbrž ponechává členským státům svobodu volby mezi různými řešeními vhodnými k uskutečnění cíle směrnice 76/207 v závislosti na různých situacích, které mohou nastat (viz rozsudky von Colson a Kamann, 14/83, EU:C:1984:153, bod 18; Marshall, C-271/91, EU:C:1993:335, bod 23, jakož i Paquay, C-460/06, EU:C:2007:601, bod 44).
- 31 Opatření, kterými lze obnovit skutečnou rovnost příležitostí, však musí zajistit skutečnou a účinnou soudní ochranu a mít skutečný odrazující účinek na zaměstnavatele (viz rozsudky von Colson a Kamann, 14/83, EU:C:1984:153, body 23 a 24; Draehmpaehl, C-180/95, EU:C:1997:208, bod 25, jakož i Paquay, C-460/06, EU:C:2007:601, bod 45).
- 32 Takové požadavky činí nutným zohlednění vlastností každého případu porušení zásady rovného zacházení. V případě diskriminačního propuštění přitom obnovení rovnosti nemůže být dosaženo, pokud diskriminovaná osoba nebude znovu zaměstnána, nebo alternativně jí nebude poskytnuta finanční náhrada za utrpěnou újmu (rozsudek Marshall, C-271/91, EU:C:1993:335, bod 25).
- 33 Konečně podle judikatury Soudního dvora platí, že jestliže je opatřením zvoleným k dosažení cíle obnovení skutečné rovnosti příležitostí finanční náhrada, musí být přiměřená v tom smyslu, že musí umožnit plnou náhradu skutečně utrpěné újmy z důvodu diskriminační výpovědi podle použitelných vnitrostátních předpisů (viz rozsudky Marshall, C-271/91, EU:C:1993:335, bod 26, a Paquay, C-460/06, EU:C:2007:601, bod 46).
- 34 V důsledku toho z ustanovení článku 6 směrnice 76/207, jak v jeho původním znění, tak v pozměněném znění, jakož i z judikatury Soudního dvora uvedené v bodech 29 až 33 tohoto rozsudku vyplývalo, že skutečný odrazující účinek sledovaný uvedeným článkem 6 nevyžadoval, aby byla osobě poškozené v důsledku diskriminace na základě pohlaví přiznána represivní náhrada škody, která jde nad rámec plné náhrady skutečně utrpěné újmy a představuje sankční opatření.

- 35 Toto zjištění je v případě diskriminačního propuštění podpořeno alternativní povahou náhrady újmy přiznané v peněžní formě, jak je uvedeno v bodě 32 tohoto rozsudku.
- 36 Jak uvedl generální advokát v bodě 32 svého stanoviska, nedošlo v unijním právu k žádné podstatné změně, aby se článek 18 směrnice 2006/54 vykládal v této souvislosti jinak než článek 6 směrnice 76/207.
- 37 Je tudíž třeba konstatovat, že aby škoda utrpěná v důsledku diskriminace na základě pohlaví byla skutečně a účinně vyrovnána nebo nahrazena způsobem, který je odrazující a přiměřený, ukládá článek 18 směrnice 2006/54 obdobně jako článek 6 směrnice 76/207 členským státům, které si zvolí peněžní formu, zavést do jejich vnitrostátních právních řádů opatření, která za jimi stanovených podmínek zakotvují povinnost zaplatit poškozené osobě náhradu, jež plně zahrnuje utrpěnou újmu, avšak nestanoví zaplacení represivní náhrady škody.
- 38 Kromě toho článek 25 směrnice 2006/54 uvádí, že členské státy stanoví systém sankcí za porušování vnitrostátních předpisů přijatých k provedení této směrnice a přijmou všechna opatření nezbytná k zajištění jejich uplatňování. Tento článek rovněž stanoví, že sankce, které „mohou zahrnovat náhradu škody poškozenému“, musí být účinné, přiměřené a odrazující.
- 39 Platí tedy, že zatímco cílem článku 18 směrnice 2006/54 je uložit povinnost náhrady nebo vyrovnání za škodu utrpěnou poškozenou osobou, ze znění článku 25 této směrnice vyplývá, že toto ustanovení svěřuje členským státům možnost přijmout opatření s cílem sankcionovat diskriminaci na základě pohlaví ve formě náhrady přiznané oběti.
- 40 Článek 25 směrnice 2006/54 tedy umožňuje, avšak neukládá členským státům přijmout opatření, která stanoví represivní náhradu škody oběti diskriminace na základě pohlaví.
- 41 V tomtéž smyslu čl. 27 odst. 1 této směrnice uvádí, že členské státy mohou přijmout nebo zachovat ustanovení, která jsou příznivější pro ochranu zásady rovného zacházení než ustanovení stanovená v uvedené směrnici.
- 42 V projednávaném případě předkládající soud podotýká, že pojem „represivní náhrada škody“ ve španělském právu neexistuje.
- 43 Za těchto podmínek při neexistenci ustanovení vnitrostátního práva, které by umožňovalo represivní náhradu škody osobě poškozené diskriminací na základě pohlaví, článek 25 směrnice 2006/54 nestanoví, že by sám vnitrostátní soud mohl uložit původci této diskriminace takovou náhradu škody.
- 44 Je třeba dodat, že i kdyby se členský stát rozhodl přijmout opatření umožňující přiznat represivní náhradu škody diskriminované osobě, je na právním řádu každého členského státu, aby stanovil kritéria umožňující určit rozsah sankce, přičemž musí být dodrženy zásady rovnocennosti a efektivit (obdobně viz rozsudky Manfredi a další, C-295/04 až C-298/04, EU:C:2006:461, bod 92; Donau Chemie a další, C-536/11, EU:C:2013:366, body 25 až 27, jakož i Hirmann, C-174/12, EU:C:2013:856, bod 40).
- 45 S ohledem na výše uvedené je třeba na položenou otázku odpovědět, že článek 18 směrnice 2006/54 musí být vykládán v tom smyslu, že aby škoda utrpěná v důsledku diskriminace na základě pohlaví byla skutečně a účinně vyrovnána nebo nahrazena způsobem, který je odrazující a přiměřený, tento článek ukládá členským státům, které si zvolí peněžní formu, zavést do jejich vnitrostátních právních řádů za podmínek, které stanoví, opatření stanovující povinnost zaplatit poškozené osobě náhradu, jež plně zahrnuje utrpěnou újmu.

K nákladům řízení

- 46 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (čtvrtý senát) rozhodl takto:

Článek 18 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/54/ES ze dne 5. července 2006 o zavedení zásady rovných příležitostí a rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti zaměstnání a povolání musí být vykládán v tom smyslu, že aby škoda utrpěná v důsledku diskriminace na základě pohlaví byla skutečně a účinně vyrovnána nebo nahrazena způsobem, který je odrazující a přiměřený, tento článek ukládá členským státům, které si zvolí peněžní formu, zavést do jejich vnitrostátních právních řádů za podmínek, které stanoví, opatření stanovující povinnost zaplatit poškozené osobě náhradu, jež plně zahrnuje utrpěnou újmu.

Podpisy.